

Teze Ladislava Hejdánka

1. Leukippovy a Démokritovy „atomy“ byly perspektivním nápadem, ale zůstaly sterilní, protože atomy na sebe navzájem nereagovaly (resp. reagovaly jen mechanicky), jelikož neměly „nitro“, resp. nebyly niterně sjednoceny.
2. Leibnizovy „monády“ byly geniálním nápadem, pokud jde o jejich „nitro“, ale ani díky jemu nebyly schopny komunikovat (leč snad přes Monádu monád).
3. Hegel rozpoznal důležitost oken (a dveří) „monád“ (ale neřikal jim tak) pro možnost zvnějšňování a zvnitřňování, ale k problému skutečné komunikace mezi nimi se blíže nedostal, protože nadále držel spinozovskou paralelitu vnitřního s vnějším.
4. Kierkegaard dobře rozpoznal chybu v této paralelitě a proklamoval tezi, že v nitru je vždycky víc, než může být zvnějšněno (zatímco ve vnějším světě – můžeme dodat – je vždycky víc, než může být zvnitřněno). Tím rozvrhl vlastně obrovskou problematiku, aniž snad o tom přesně věděl.
5. Teilhard de Chardin navázal na Leibnizovy monády („přirozené jednotky“), nechal jim tělo v prostoru, zdůraznil jejich aktivitu, ale nedocenil povahu časovosti (zůstal u aristotelského, resp. tomášovského ztotožnění bodu A s bodem Ω).
6. Z velmi odlišných východisek dospěl Whitehead k pojetí „události“ jako dějícího se (procesuálního) ne-předmětu, resp. anti-objektu, a aplikoval je jak na svět fyzikální (*Philosophy of Nature*), tak biologický (*Philosophy of Organism*), a posléze i lidský, resp. sociální (jen v náčrtcích; pokračují v tom Hartshorne a procesuální theologové i filosofové).
7. V jakési nedokončené „syntéze“ je možno „subjekt“ koncipovat jako nejen vnitřně, ale i vnějšně se dějící (odehrávající) „monádu“ (toho slova znovu použil Husserl, v rukopise), jako integrovanou událost, která má svůj počátek, průběh a konec, aniž by musela mít pevného nositele (substrát).
8. Přijmeme-li pojetí „události“ jako východisko, je zřejmé, že událost je „jsoucí“ (v tradičním smyslu) jen zčásti, zatímco z nesrovnatelně větší části „už není“ a „ještě není“. To nás vede k prvnímu kroku, jímž rozšíříme své pojetí skutečnosti z pouhé aktuality na vlastní minulost (bylost), jakož i na vlastní budoucnost (budost) – aniž bychom tento velký problém redukovali na nic neřešící záležitost modalit (a za použití pseudopojmu „možnosti“).
9. A nyní můj krok nad to: tak jako okolí vnějšku subjektu (jakožto události) nejen přesahuje mez tohoto jeho vnějšku, ale jde dál a dál do „skutečného světa“ a jeho předmětných kontextů, tak i vnitřní stránka (nitro) subjektu (jakožto události) má sice někde svou mez, ale je svými počátky spjata s celým „niterným světem“, který přesahuje vlastní nitro subjektu. Na tomto místě se ukazuje nedostatečnost termínu „vnitřní“ a „niternost“, neboť sugeruje jakoby cosi uvnitř mezí subjektu. Proto je někdy třeba radikálně sáhnout k termínu jinému – zatím využívám možnosti negace a mluvím o „nepředmětnu“.
10. Že však nejde o „dva světy“, vnitřní a vnější, předmětný a nepředmětný, je už na první pohled vidět z toho, že ve vnějším okolí každého subjektu je množství jiných subjektů, pro něž je tento subjekt součástí jejich vnějšího světa. Ale stejně jako subjekt, od něhož jsme vyšli, také všechny ostatní subjekty („přirozené jednotky“) mají své nitro (svou nepředmětnou stránku), takže nemohou být redukovány na pouhé „předměty“. Tak jako jednotlivý subjekt

coby skutečná „unité naturelle“ drží „pohromadě“ (v „jednotě“) spjatostí vnitřní a vnější stránky, také tzv. vnější a vnitřní (celý) svět drží pohromadě nesčíslnými pouty prostřednictvím všech ostatních subjektů.

11. A zde je můj druhý krok: vztah mezi nitrem a vnějškem subjektu (přirozené jednotky) nesmí být chápán jako prostorový, nýbrž také a dokonce především jako časový. Ať už je čas čímkoliv a má jakékoli pozoruhodné kvality, děje se pouze prostřednictvím (aktivních) subjektů, tj. přicházející budoucnost „protéká“ dveřmi a okny nebodové „monády“ a jen tak se stává aktualitou a dále odtéká do minulosti.
12. Aby všechny tyto zvláštnosti mohly být podrobeny náležitému zkoumání, je třeba se na ně „správně“ dotazovat; až dosud nebyly příslušné otázky správně položeny, a proto odpovědi musely zůstat neuspokojivé. Správné rozpoznání a vědění fenoménů nám otevře cestu nejen k novým termínům, ale i k novému způsobu práce s nimi, tj. k novému myšlení.